

AUGSTKALNES MEŽMUIŽAS BAZNĪCA

Sanita Bitko, 2026

Augstkalnes – Mežmuižas baznīca

Izveido Kurzemes un Zemgales hercogisti, kurā ietilpts Mežmuiža.

28. februārī hercogs izdod rīkojumu par **70 jaunu** dievnamu celtniecību (faktiski uzceļ 63 baznīcas).

Pomerānijas Elizabete Magdalēna pati uzturas Dobeles pilī no 1643-1649. gadam kopā ar audžudēlu princi Jēkabu (vēlāk hercogs Jēkabs)

1566

1600

1561

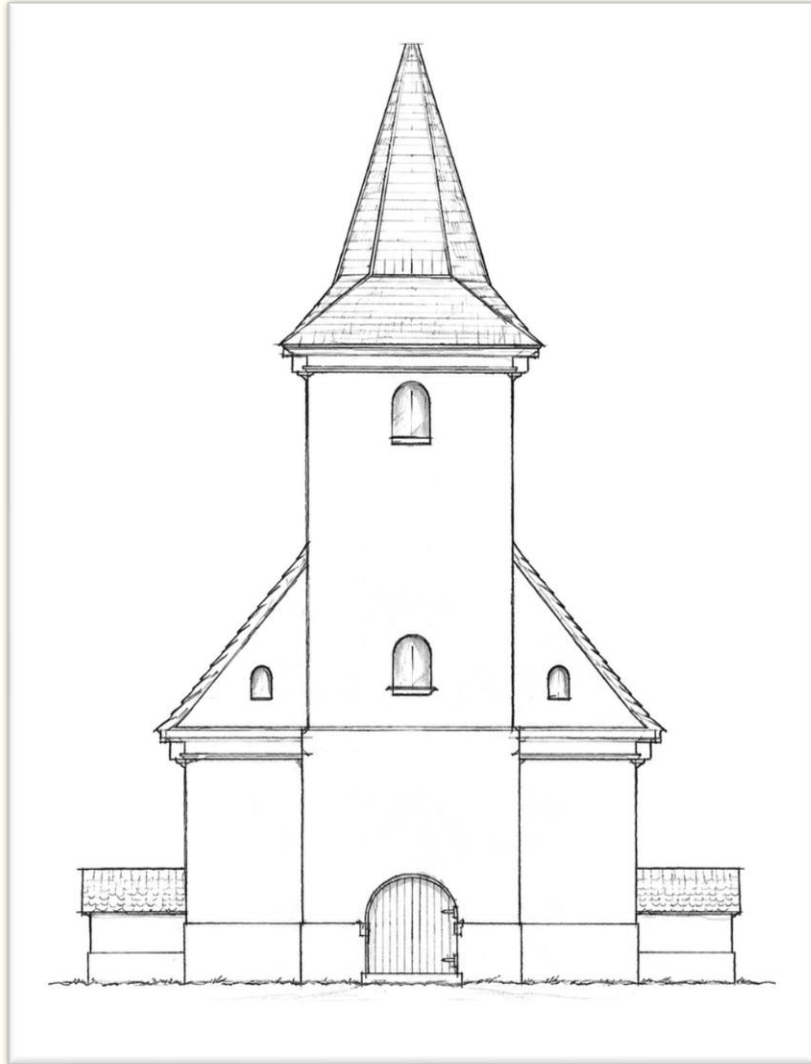
1567

1643–1649

Hercogs *Gothards Ketlers* uzdod padomniekam *Stefanam Bīlovam* veikt baznīcu vizitācijas

Pomerānijas Elizabete Magdalēna (1580 – 1649) no vīra hercoga *Frīdriha* saņem dāvanā vairāk nekā 20 muižas, tai skaitā arī Mežmuižu, kā arī Dobeles pili.

Augstkalnes – Mežmuižas baznīca

~1580. gadā celta pirmā
baznīca no koka

1632. gadā baznīca jau
kļūst nelietojama

Pomerānijas Elizabete
Magdalēna atvēl līdzekļus
jaunas baznīcas celtniecībai.

1648. gada 24. augustā
iesvēta uzcelto mūra
baznīcu. Baznīcu nosauc
par Elizabetes baznīcu

Pirmā vizitācija pēc 2 dienām – 1648. gada 26. augustā

- Jauna mūra baznīca
- Sarkanu kārniņu jumts
- Tornis ar smaili, kas klāts ar ozolkoka šindeļiem (nokrāsoti sarkani)
- Torņa smailē karogkāts ar bumbu un apzeltītu starveida zvaigzni galā
- Uz baznīcas ēkas jumta karogkāts ar bumbu un krustu galā
- Tornī trīs zvani, divi vidēji lieli un viens mazs.

Pirmā vizitācija pēc 2 dienām - 1648. gada 26. augustā

Mākslīgā intelekta veidota ilustrācija - fantāzijas rosināšanai

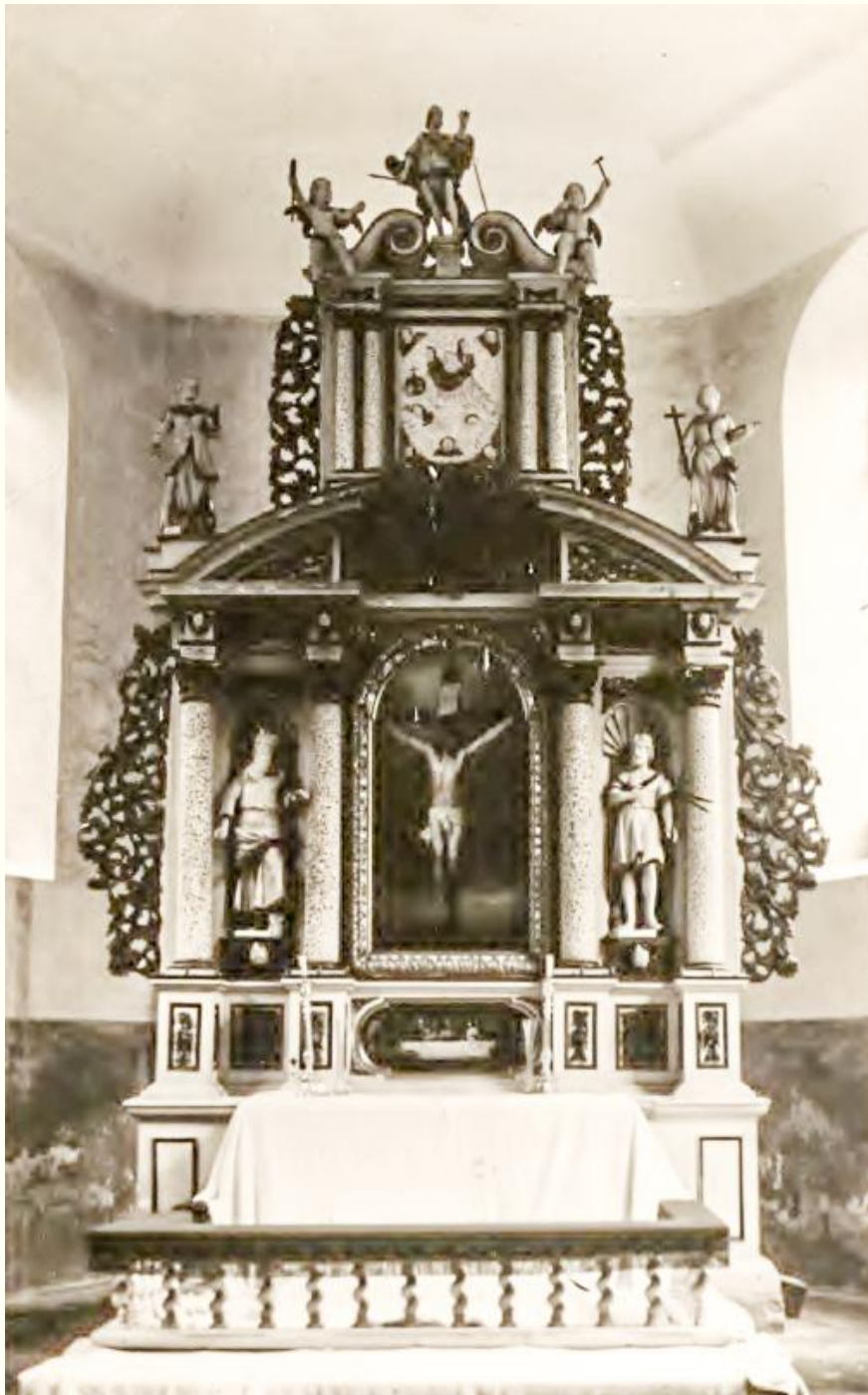
- Altārdaļā – 5 lielas logu ailas, kuros atrodas vitrāžas
- Jauns altāris – dāvinājis Penkules muižas pārvaldnieks *Mihels Sergests*
- Kancele ar jumtiņu
- Altārdaļas labajā pusē atradās hercoga sols ar jumtiņu
- Draudzes telpa sadalīta – sieviešu un vīriešu pusēs.

Solu sadalījums pēc statusa

Foto no NKMP, 1961. gads

- Divi soli ar durvīm hercogienes galma dižciltīgajiem
- Divi soli ar durvīm kaimiņmuižu īpašniekiem (Mēdemu un Oelsenu muižas)
- Sols Bukaišu muižas pārvaldes pārstāvjiem un augstāko ierēdņu ģimenēm
- Citu muižu pārvaldes pārstāvjiem
- Mācītāja ģimenei
- Pārējo baznīcēnu soli

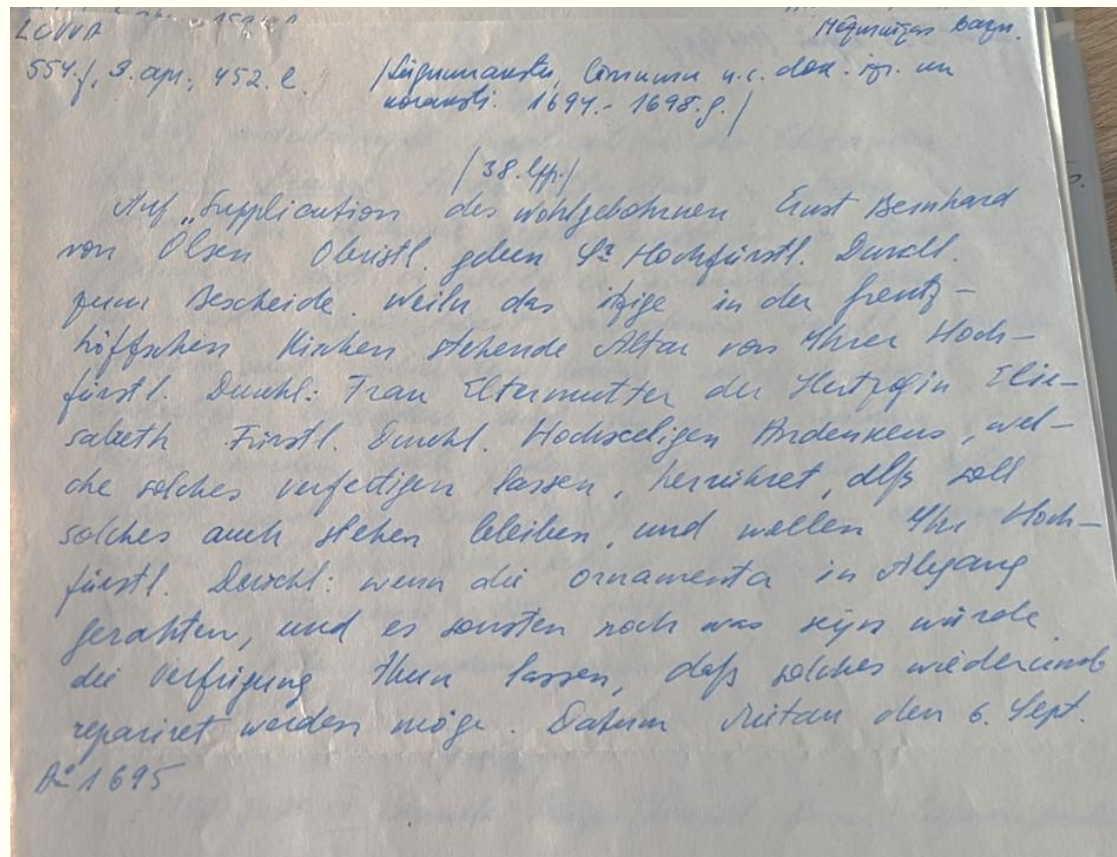

Pēc 50 gadiem - vizitācija 1699. gadā

- Baznīca nesen remontēta; baznīcas tornis klāt ar skārdu
- Vecā bojātā altāra vietā **izgatavots jauns altāris**, rotāts ar skulptūrām. Apzeltīts un nokrāsots. To dāvinājuši – *Ernests Bernhards fon Oelsens* (Mūrmuižas dzimtkungs kopā ar sievu Annu Katarinu)
- Altārdaļā stāv viens krāsots ar kokgriezumiem rotāts **jauns kristāmtrauks** ar vāku un jumtiņu un kura pamatne visapkārt apgleznata. Dāvinājis fon der Brikenš un viņa sieva Anna Sofija fon Felerzama.
- **Jauna kancele** veidota ar kokgriezumiem – jumtiņu virs tās, nokrāsota un apzeltīta – *Heinriha Vilhelma fon Mēdema* un sievas *Aleksandras fon Birgenas* dāvana
- Atradies biktskrēsls; apkārt altārim galerija; altārdaļas labajā pusē atradies hercoga solis.
- Altārgleznu glezno J.H. Hartmann (nav saglabājusies)

Altāra fotogrāfija no NKMP (1931)

Altāris

Arhīva dokumenta fragments no Rundāles pils muzeja arhīva

Jauno altāri dāvinājuši – **Ernests Bernhards fon Oelsens** (Mūrmuižas dzimtkungs kopā ar sievu Annu Katarinu)

Uz augstdzimušā pulkvežleitnanta Ernsta Bernharda fon Olsena lūgumu Viņa hercoga Augstība dod šādu lēmumu: tā kā tagadējais Grenzhofas [Mežmuižas] baznīcā **esošais altāris nāk no Viņas Augstības** [hercoga] vecmāmiņas, **nelaiķes hercogienes Elizabetes**, kura bija likusi to izgatavot, **tad tam arī turpmāk jāpaliek savā vietā**. Ja tā rotājumi (ornamenta) iet bojā / tiek zaudēti vai rodas vēl kādi citi bojājumi, Viņa Augstība liks parūpēties, lai tas atkal tiktu salabots. Jelgavā, 1695. gada 6. septembrī

Svečturi

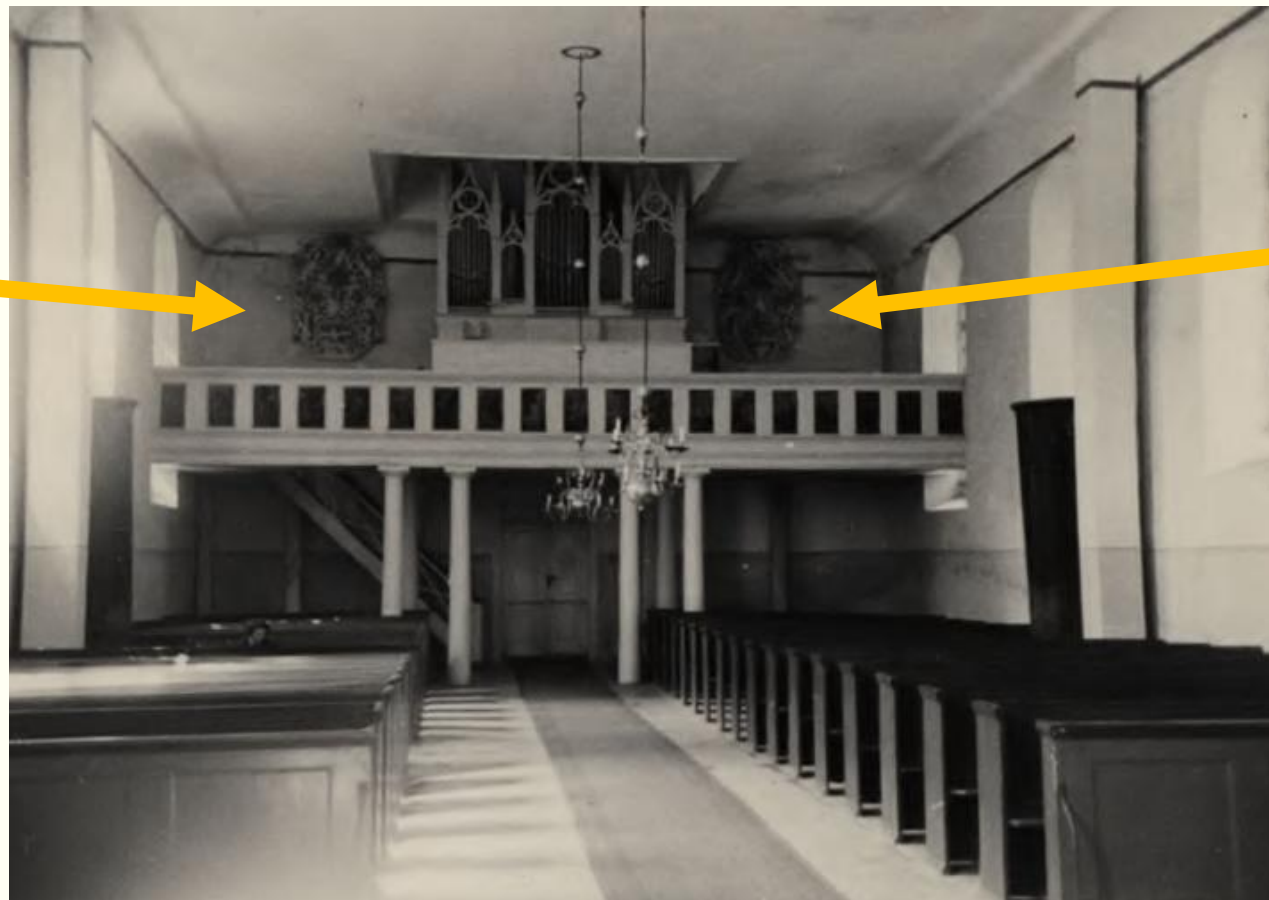

Foto no NKMP

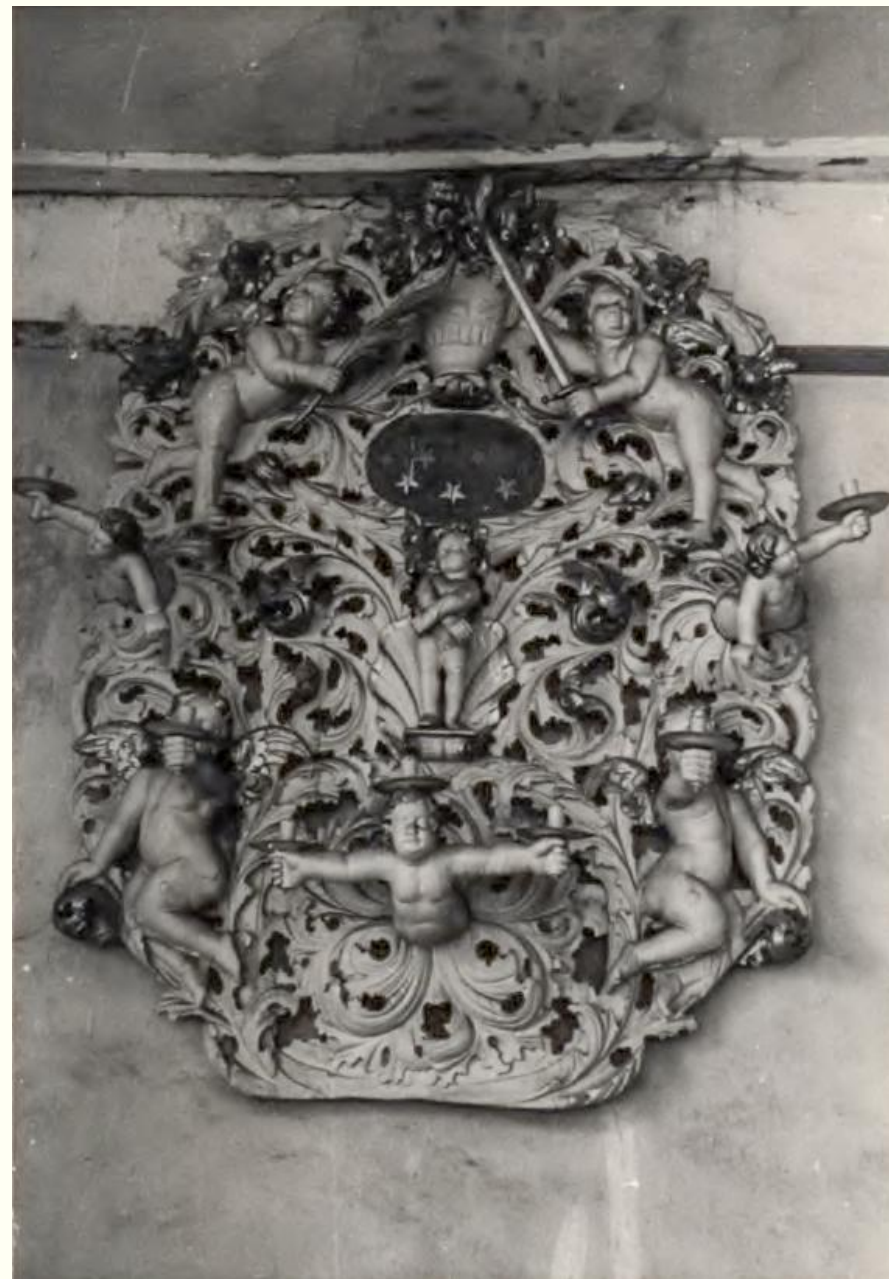
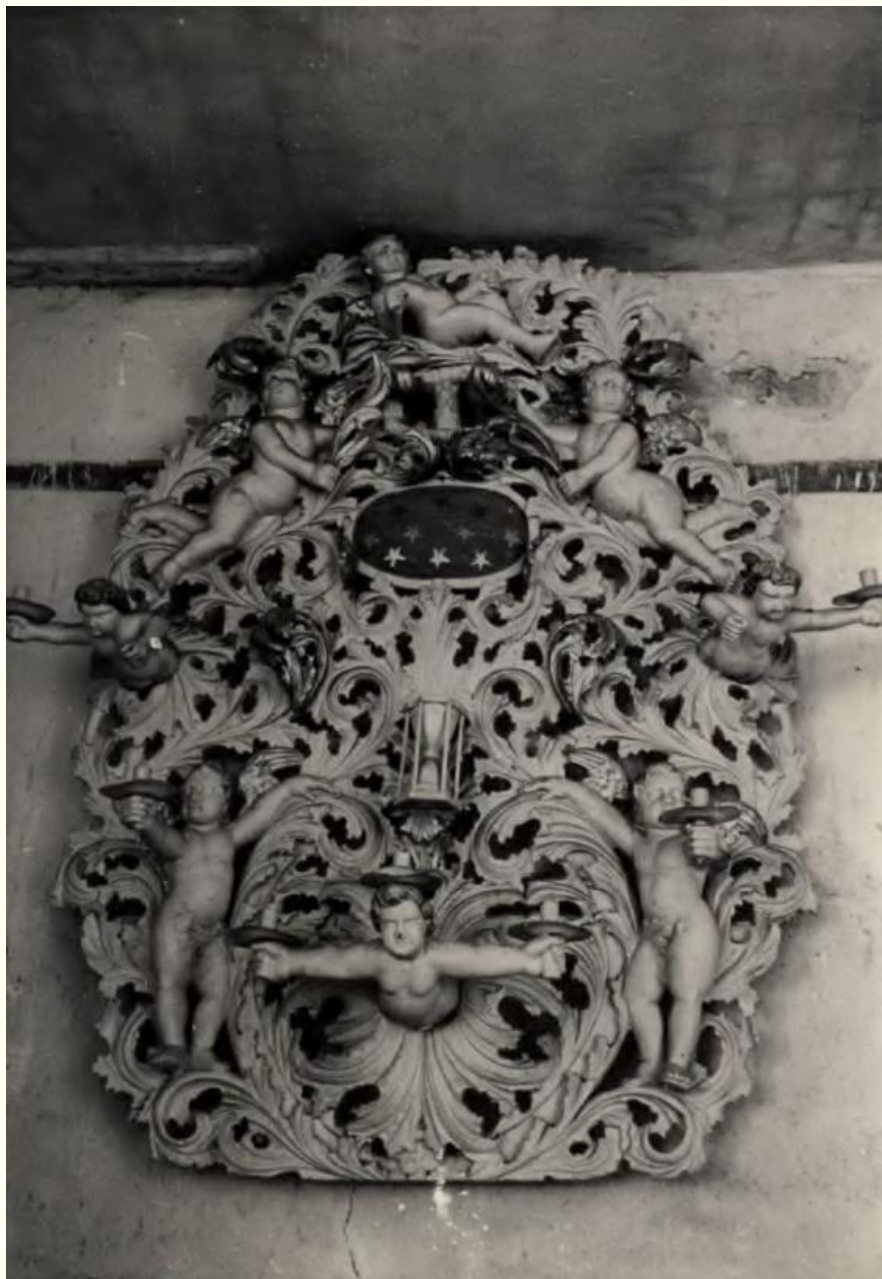

Foto NKMP, 1960-tie gadi

Svečturi

Krucifisks

Zem krucifiska paraksti un datējums - 1698. gads.

NKMP piezīme, ka nogādāts muzejā

Foto NKMP, 1931. gads

Kokgriezums «Sv. Vakarēdiens»

Foto NKMP, 1931. gads *NKMP* piezīme, ka nogādāts muzejā

1732. gada vizitācija

- 1732. gada 28. maijā ērģeles dāvina Kurzemes bruņniecības kameras loceklis Šrēders un sekretārs Damms.
- Ērģeles ar 10 reģistriem. Skaisti krāsotas un rotātas ar skulptūrām.
- Ērģeles būvētas 1718. gadā. Liepājas ērģelbūvētājs Kornēlijs Raneuss jaunākais.
- Izbūvē ērģeļu balkonu (sākotnēji rotāts ar 8 apgleznotiem pildīņiem).
- 18. gs. 2. pusē luktas paplašina. Papildina ar jauniem apgleznotiem pildīņiem ar Vecās derības sižetiem (kopā 19).

Elija paredz sausumu. Foto no rundale.net

19. gadsimts

- 1805. gada dokumentos tiek noteikts
 - baznīcas draudzes telpas un torņa remontu finansē īpašnieks barons Līvens;
 - par altārdaļas remontu atbild draudze.
- Remonti un uzturēšanas darbi turpinās
 - Regulāri jumta remonti
- 1847. gadā veikti ievērojami jumta konstrukcijas remontdarbi
- 1848. gadā vētrā no jauna jumts sabojāts (norauto dakstiņi ar visu latojumu, tornim norautas plāksnes). Jumtu noklāj ar salmiem un saremontē 1850. gadā.
- 1854. gadā iegādājas jaunu zvanu

1880-1883 iekšdarbi; 1885-1886 ārējā fasāde

- Baznīcā ieklāta cementa grīda
- Pārkrāsots altāris un apzeltīts altāris
- Pārkrāsots ērģeļu balkons, soli ar eļļas krāsu
- Krāsotas sienas, krīta griesti, logu rūtis.

Remonta darbi intensīvi turpinās visu 19. gadsimtu

1905. gads

- Revolucionārie nemieri sākas 1904. gadā
- Kulmināciju sasniedz 1905. gada vasarā – rudenī.
- Ielaužas Mežmuižas mācītāja muiža un iznīcināti baznīcas ruļļi un saraksti.

Liela daļa dokumentu gāja bojā 1903. gada ugunsgrēkā un tad 1905. gada revolūcijas laikā.

Pirmā pasaules kara sekas

Ziņojums no 1920. gada:

- Bermontiešu armija pēdējās kaujās dienās uzstādījusi ložmetējus uz baznīcas jumta
- Cietušas ērģeles – cinka taures aizvestas, citas salauztas
- Cietusi mācītāja muiža un ērgelniņa māja un ķestera māja
- Tornim sašauts jumts

Remonts veikts no 1927 – 1936. gadam

Padomju okupācijas gadi

Foto no NKMP

- Pēc otrā pasaules kara – 1949. gada ziņojumā teikts – baznīcas tehniskais stāvoklis puslīdz apmierinošs
- 1971. gadā draudze lūdz veikt remontu (LPSR Kultūras ministrijā) jumtam, mūrim, griestiem. Atļauja dota, bet darbi netika paveikti
- 1975. gadā stāvoklis nav uzlabojies
- Līdzekļi aiziet lielajos baznīcas nodokļos un remontam nekas neatliek
- 1977. gadā baznīcā ielaužas – nolauzti altāra dekoratīvie kokgriezumi. Uzlauzta inventāra glabātuve – nozagti 2 svečturi.
- 1979. gadā tehniskā stāvokļa apsekošanas akts neuzrāda izmaiņas – griestu pārsegums avārijas stāvokli.
- 1980. gada apsekošanā konstatē, ka jumts draudzes telpā ielūzis, grīda bojāta, dažām logu rūtīm trūkst stiklojuma

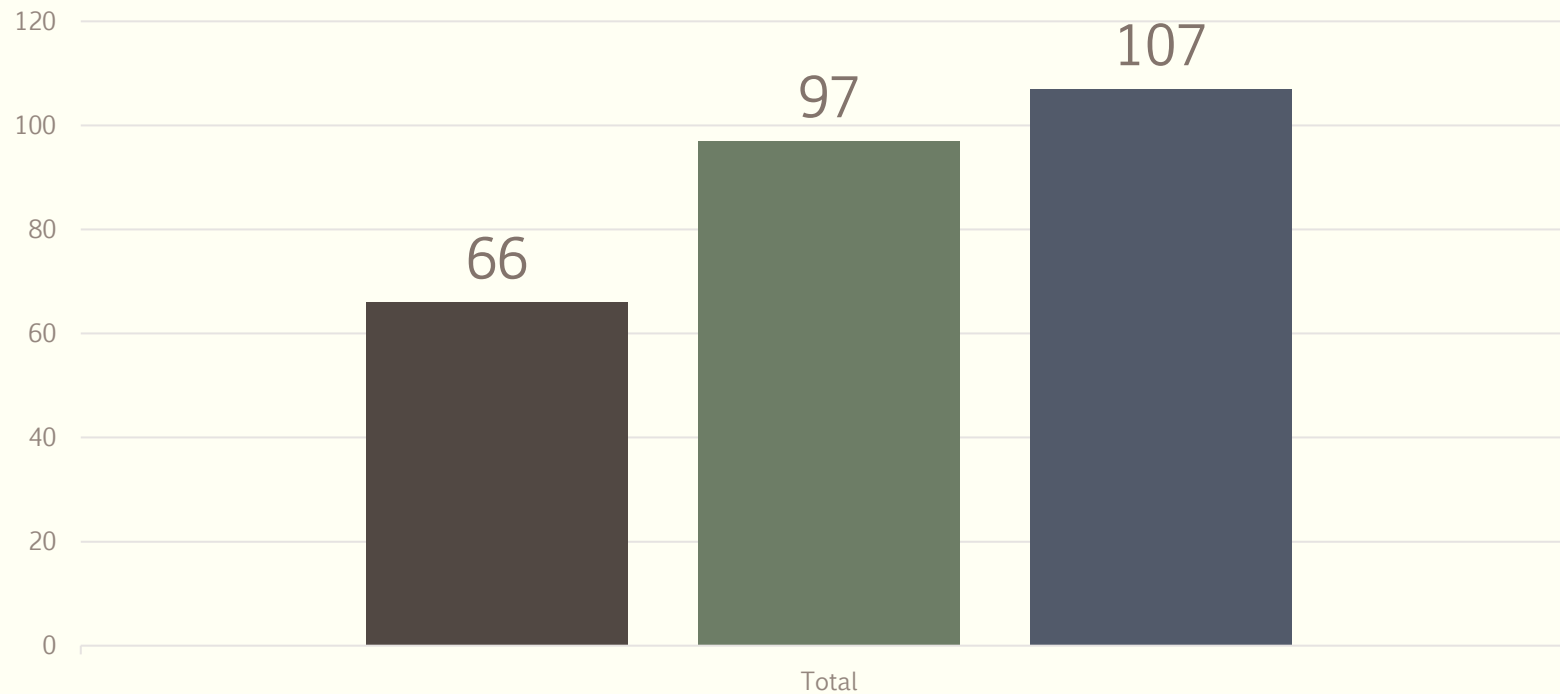

Padomju okupācijas gadi

- 1983. gadā Mežmuižas draudze atteikusies no draudzes telpas un torņa un izmanto tikai sakristeju.
- Torni pārzina ciema padome
- Draudzes telpai nav saimnieka

Skats pēc altāra un kanceles demontāžas.
Foto: Rundāles pils muzejs

Luterāņu dievnamu postījumi

No 328 luterāņu dievnamiem tika bojāti, sagrauti vai pamesti

- 1. Pasaules kara laikā 66
- 2. Pasaules kara laikā 97
- Padomju okupācijas režīma dēļ 107

Kopš 20. gs. sākuma cietuši 60% luterāņu dievnamu

- Pirmā pasaules karā cieta **20%**
- Otrajā pasaules karā cieta **30%**
- Padomju savienības organizētās ateisma propagandas rezultātā daudzas draudzes bija spiestas pamest baznīcas.
- Tukšās baznīcas izdemolēja, tajās ierīkoja noliktavas, darbnīcas un sporta zāles.
- Šajā periodā **izpostīja 33%** Latvijas Luterāņu dievnamu.

Padomju okupācijas gadi

1983. gadā nolemj iekārtu pārvietot
glabāšanai uz Rundāles pils muzeju

- Altāri
- Altāra gleznu
- Kanceli
- Ērģeļu luktas pildiņi

Altāra demontāžas. Foto: Rundāles pils muzejs

Neatkarīgās Latvijas laiks

- 1991. gadā draudze atgriežas baznīcā un uzsāk atjaunošanas darbus
- Pirmo reizi draudze pati kļūst par sava dievnama likteņa noteicēju

Foto no NKMP

Baznīcas atjaunošana

SĒJUMA SATURS:

I. Teksts:

1. Ievads. Izpētes mērķi, apstākļi.
2. Plānojuma attīstība.
3. Dekoratīvās apdares:
 - 1) fasādēs,
 - 2) interjerā.
4. Iekārtojuma koka detaļas.

II. Rasējumu saraksts.

III. Rasējumi.

IV. Fotoattēlu saraksts.

V. Fotoattēli.

Kārlis Vilsons kolhoza
«Silaine» priekšsēdētājs
pasūta arhitektonisko un
vēsturisko izpēti

Ir iespējams uzsākt
atjaunošanu

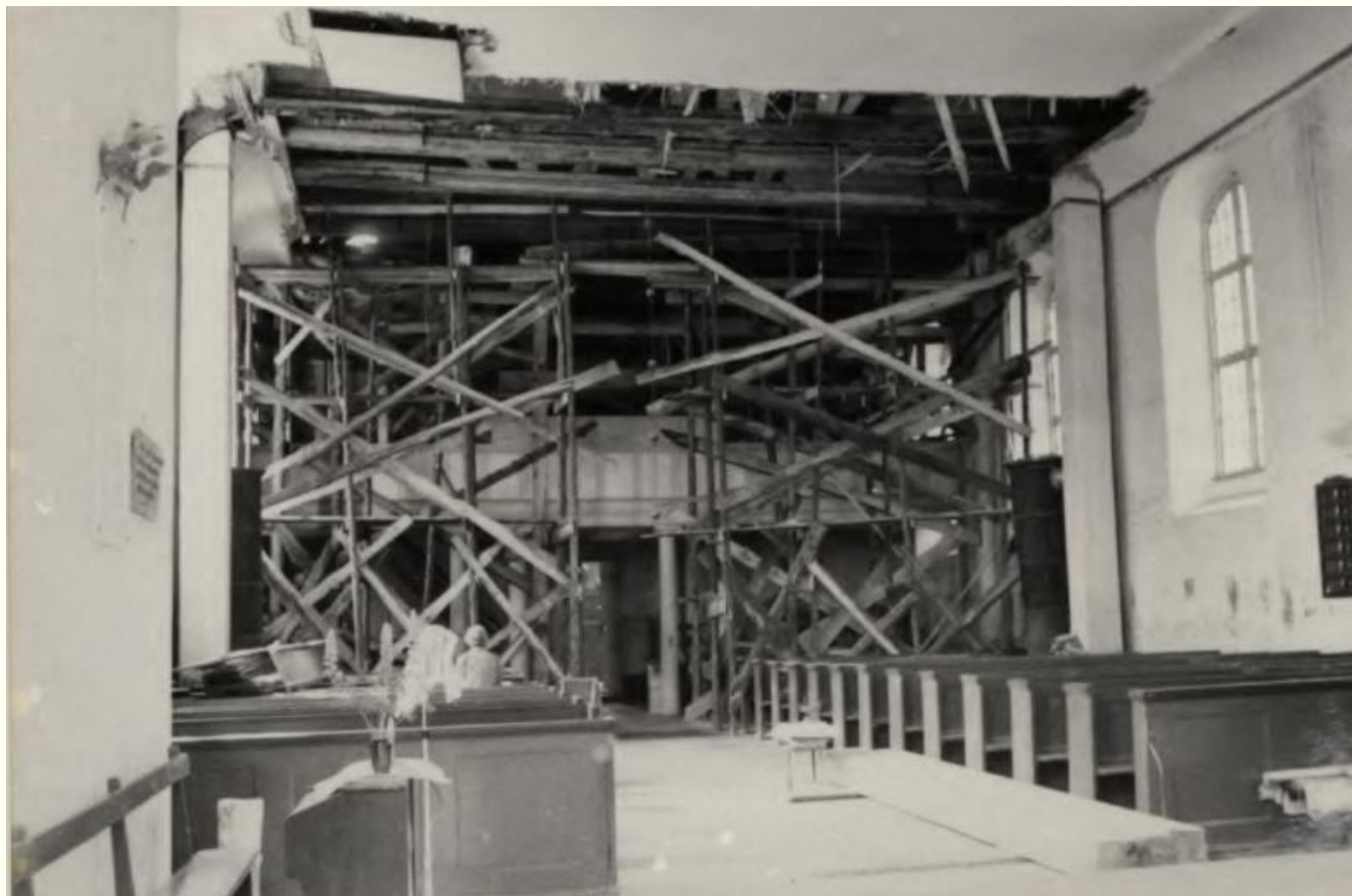
Ar Kārļa Vilsona finansiālo
atbalstu salabo cauro
baznīcas jumtu

Tiek atjaunota baznīcas
fasāde, pamatu hidroizolācija

Ērģeļu balkona atjaunošana

Miniopoles draudze ziedo 10 000 dolāru.

Draudzes priekšēdētājas **Ainas Holstes** vadībā uzsāk apjomīgu ērģeļu balkona remontu

Ērģeļu balkona remonts, 1999. gads. Foto NKMP

Altāra daļas remonts 1999. gads

Foto NKMP

Augstkalnes baznīcas altāra demontāžas secība.

2005. gadā altāris
atgriežas baznīcā

Foto no Rundāles pils muzeja arhīva

2008. gadā baznīcā atgriežas:

- Kancele
- Kristāmtrauka postaments
- Griestu lustra

2018. gadā baznīcā atgriežas: Ērģeļu luktas apgleznotie pildiņi

Foto no rundale.net

Vairāk info: [\[šeit\]](#)

3 pildiņi paliek Rundāles pils muzejā, to vietā atrodas fotokopijas

Kanceles restaurācija

Restauratore: Līga Jansone

TĒLNIECĪBA TUVPLĀNOS

Cerība

Ticība

Centrālais foto: Rīgas vēstures un kuģniecības muzejs

Mežmuižas baznīcas altāris

Rīgas Jēkaba baznīcas altāris

Foto: Rīgas vēstures un kuģniecības muzejs

Foto pa labi: Rīgas vēstures un kuģniecības muzejs

Debeles
luterāņu
baznīca

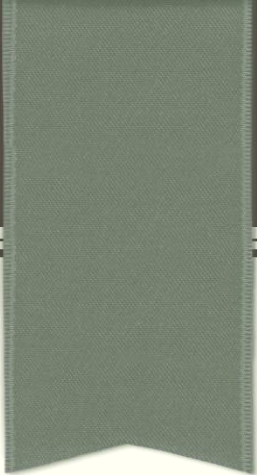
Mežmuižas
luterāņu
baznīca

*Iespējamā Dobeles kristāmtrauka
postamenta rekonstrukcija pamatojoties uz
Mežmuižas baznīcas postamenta vāku*

TURPMĀKIE PĒTĪJUMI SEKOS ...

Paldies

